

TAINNA
WEBST

WSOY

TÄNÄ ILTANA
JUKKA
PUOTILA

Taina West

TÄNÄ ILTANA
JUKKA
PUOTILA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© TAINA WEST JA WSOY 2016
ISBN 978-951-0-41322-7
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Esipuhe	7
Täältä tullaan Vihanti	9
Täpärä pudotus	14
Maailma on lavea	25
Missä minun viinapulloni on	34
Teeveestä tuttu varusmies	47
Puotilaa hengiltä	58
Takaisin Westendiin	72
Mörkö olkapäällä	86
Koko ajan kelloa vastaan	104
Rakkauden ja ihailun ero	123
Viimeisen päälle pöydät katettuina	141
Työhuone tien päällä	154
Raha ja ahneus	162
Anneli ja lapset	168
Rajankäyntiä Kansallisteatterissa	176
Kaksi miestä leirinuotiolla	192
Taas mennään ja kovaa	197
Ei kovin löysää aikaa nykyäänkään	208
Väsymystä Berliinissä ja patti kaulassa	213
Nojatuolimietiskelijä	223
Uran jatkuminen	237
Paranemisen alku	243
Epilogi	256

Esipuhe

KUN ALOIMME tehdä tätä kirjaa yhdessä Jukka Puotilan kanssa, kaikki oli toisin. Jukka sanoi odottavansa innolla kuusikymmentävuotispäiviään ja hiljalleen lähestyvää eläkeikää. Teatterissa oli mukavan paljon töitä ja keikkojakin sopivasti, ja Jukka sanoi tuntevuotensa olonsa sekä fyysisesti että henkisesti paremmaksi kuin neljäkymmentävuotiaana. Suunnitteilla oli kuusikymmentävuotisjuhlakiertue syyskuulle 2015. Kaksikymmentäkaksi keikkaa kulkisi nimellä »Jukka Puotila ja 60 kutsumatonta vierasta». Suhde vaimoon Anneliin oli hyvä, ja kaikki kolme poikaa olivat löytämässä paikkaansa maailmassa. Voiko sen paremmin asiat enää olla, Jukka ihmetteli usein. Hänelle viimeiset kymmenen vuotta ovat olleet elämän parasta aikaa.

Sitten tuli šokkiuutinen, ja Jukan elämä vinksautui täysin toiselle raiteelle. Häneltä löytyi suusyöpä. Syöpä on sairaus, jolla on edelleen kammottava kaiku, vaikka hoitokeinot ovat viime vuosina kehittyneet huimasti. »Sinulla on syöpä, mutta se ei ole kuolemantuomio», lääkäri lohdutti kertoessaan uutista Jukalle. »Hoidetaan syöpä pois.»

Kun Jukka sai kuulla sairastavansa suusyöpää, hänen ensimmäinen ajatuksensa oli, että hän ei enää kuulu tähän

maailmaan eivätkä maailman asiat enää koske häntä. Jukka seisoi tuona kauniina aurinkoisena elokuun iltapäivänä Tapiolan ostoskeskuksessa olevan pankin ulkopuolella, katseli ihmisten touhuilua ja ajatteli olevansa ulkopuolinen. Se oli kova havainto Jukan kaltaiselle ihmiselle. Hän jos kuka kuuluu ihmisten joukkoon, ihmisten keskelle.

Näyttelijälle suusyöpä on musertava tuomio. Ääni on näyttelijän ehkä keskeisin työväline – aivojen lisäksi. Voisiko Jukka enää koskaan näytellä? Äänen tai muistin menettäminen on näyttelijän suurimpia pelkoja, ja Jukka pelkäsi äänensä menettämistä enemmän kuin kuolemaa. Parikymmentä vuotta aiemmin koetun pahan burnoutin aikana kuolemanpelko oli ollut niin voimakas, että sitä ei enää jäänyt varastoon, Jukka sanoi heti syöpädiagnoosin saatuaan. Samalla hän järkeili, että koska niin moni ihminen saa syövän, miksi hän välttyisi siltä, varsinkin kun elämä on ollut hänelle niin hyvä.

Jukka täytti kuusikymmentä vuotta syyskuun 9. päivänä 2015. Suurten juhlien sijasta hän kokosi perheensä laajen-
netussa muodossa yhteen ja vietti pienet mutta hyvät ja lämminhenkiset juhlat. Pojat olivat tehneet isälleen lahjaksi valokuva-albumin, jossa oli kuvia perheen yhteisistä juhlista, arjesta ja lomista. Puheita ei saanut pitää kukaan muu kuin Jukka, koska sitä itkun määrää hän ei olisi kestänyt – nimittäin oman itkunsa määrää.

Aloitetaan kuitenkin siitä, mistä oli tarkoituskin aloittaa.

Täältä tullaan Vihanti

ELETÄÄN 1970-LUVUN loppua, ja parikymppinen mies kiertelee lasi kädessä Hotelli Intercontinentalin Ballroomin yökerhossa. Intercontinentalin Ballroom Mannerheimintiellä on Helsingin harvoja myöhään auki olevia ravintoloita. Siellä käyvät tuon ajan suomalaiset julkkikset ja ulkomaalaiset liikemiehet. Aina silloin tällöin iltapäivälehdissä uutisoidaan, että yökerhossa harrastettaisiin myös paritustoimintaa, mutta siitä ei nyt ole kyse. On touko-kesäkuun vaihde, ja Ballroom on täynnä juhlijoita. Tarinamme nuorimies on aikamoisessa vauhdissa ja kiertelee pöydästä toiseen. Eikä sillä ole niin väliä, tunteeeko hän ihmiset vai ei, koska nyt on meno päällä. Ravintolassa soi musiikki ja muutakin meteliä on sen verran, että ainoastaan lähellä olijat kuulevat, mitä nuorukainen sanoo. Jotain hauskaa se on, koska kaikki purskahtavat tämän tästä nauruun.

Touhua seuraa hieman etäämmältä viihdealalla jo lähes kaiken nähnyt Polarartistien keikkavälittäjä. »Lähes kaiken nähnyt» tarkoittaa sitä, että 1960-luvulla ja vielä 1970-luvun alkuvuosina varsinkin maaseudulle myytiin esiintyjiä uskomattomilla mainoslauseilla. Sokeaa laulaja-kitaristi Kari Purhosta myytiin keikkajulisteella »Kari Purhonen – so-

kea laulaja. Jos näkee, niin rahat takaisin». Keikkamyyjä ei ota vielä samana iltana kontaktia pöydästä toiseen kiertelävään naurattajaan mutta saa ongituksi tarinankertojan nimen ja kiinnittää hänet pian ensimmäiselle varsinaiselle keikalle.

Jo muutaman viikon päästä juhannuksena nuori Jukka Puotila seisoo Vihannissa tanssilavalla. Vihanti on Pohjois-Pohjanmaalla noin 600 kilometrin päässä Helsingistä. Jukka tuijottaa vakavana yleisöä, ja yleisö tuijottaa vielä vakavampana takaisin. Jotenkin tästä olisi nyt selvittävä. Tuijotuskisan aikana esiintyjä miettii kuumeisesti, mille juutuille kaverit ovat erityisesti nauraneet. No, ainakin näyttelijä Toivo Mäkelälle ja G. Pula-aholle, Leo Jokelan kehittälemälle papukaijahahmolle. Ainakin niille. Esiintymisen jälkeen Jukan tehtävänä on vielä kruunata Vihannin Miss Juhannustyttö.

– Silloin minulle selvisi, että jos menee esiintymään, täytyy olla jonkinlainen ohjelmisto. Kai se jotenkin sujui, koska sain lopulta sen verran palkkaa, että pääsin takaisin kotiin silloisen tyttöystäväni luo.

Näin alkoi yksi suomalaisen viihde-elämän huikkeimmista tarinoista, ja se on jatkunut teatterissa, televisiossa ja keikoilla lähes neljäkymmentä vuotta sen mukaan, mikä katsotaan aluksi. Puhumaan Jukka oppi yhdeksän kuukauden ikäisenä. »Päivää, päivää, päivää», hoki pojanpallero lentokoneessa Ritva-äitinsä sylissä. Muut matkustajat vastasivat kohteliaasti tervehdykseen. Ensimmäinen yleisökontakti oli otettu, palaute oli myönteistä, ja siitä pitäen Jukan suu on käynyt.

»Päivää» on vaikea ensimmäiseksi sanaksi mutta tyyppilinen Jukalle. Hän elää ihmisistä, ei kuten vampyyrit verta imemällä, vaan olemalla kiinnostunut ihmisistä. Joka kerta kun Jukan tapaa, hän katsoo intensiivisesti syvälle silmiin, ottaa kädestä kiinni ja halaa. Tuntemattomia hän ei kuitenkaan halaa, mutta kaikille hän hymyilee niin, että rypyt piirtyvät silmäkulmiin. Jukka ei pihtaa hymyään, ja hänen hymynsä on leveä. Se toivottaa toisen ihmisen tervetulleeksi hänen maailmaansa vaikka edes hetkeksi.

Olin haastattelemassa Jukkaa Kansallisteatterin teatteriravintolassa Morkussa, kun paikalle ilmestyi näyttelijä Rea Mauranen.

– Herranjumala, kuka sieltä pelmahti sisään kukkamekossaan! Voi vitsi, Rea, miten olet kaunis. Onko sinulla siinä pikkuparfyymikin mukana? Se tuli kuin tuulahdus sun vanavedessä.

Rea Mauranen heläytti käheän naurunsa. Näyttelijöiden kanssa ei välttämättä aina tiedä, koska ollaan tosissaan ja koska pelataan jotain roolia. Jukan sanastossa pelata ja näyttellä ovat synonyymejä. Irvistely tarkoittaa samaa kuin imitoida. Teatteria yli kaiken arvostavalle Puotilalle pelaaminen on merkittävämpää kuin irvistely. Molempiin hän suhtautuu kuitenkin yhtä kunnianhimoisesti ja tarkasti.

Jukka ja Rea olivat olleet samoissa harjoituksissa ja eronneet vain puolisen tuntia aikaisemmin, kun Jukka huudahti ilahtuneen huomionsa. Silti Jukan ja Rean tapaamisessa oli aitoa lämpöä.

Kun kuuntelee Jukan puhuvan elämästään, tulee mie-

leen, että kaikki, mitä hän on lapsesta asti tehnyt, on tähännyt esiintymiseen. Ei tietenkään tietoisesti, mutta hän on pienestä pitäen halunnut olla joku toinen kuin Jukka Puotila. Toisen elämään samastuminen on aina ollut tärkeä osa hänen elämäänsä.

Jukka pantiin leikkikouluun jo viiden vuoden ikäisenä, koska Puotilan perheessä oli juuri silloin vaikea järjestää lastenhoitoa. Aina leikkikouluun lähtiessään Jukka pukeutui viittaaan ja otti mukaansa puumiekan. Jonkin aikaa leikkikoulun opettajat jaksoivat katsella viittasankaria mutta sanoivat lopulta, että Jukan pitäisi kypsyä vielä vähän aikaa kotona.

– Olin tosi innokas pukeutumaan eri hahmoiksi, Robin Hoodiksi sun muiksi. Oli hahmo mikä hyvänsä, aina sillä piti olla mukana viitta ja miekka. Kai minulla oli jo silloin tarve panna show pystyyn paikassa kuin paikassa.

Viittasankariaikoina Jukka ei miettinyt, oliko hänen hahmonsankari vai joku muu. Tärkeintä oli pelmahtaa paikalle niin, että se huomattaisiin.

Jukka oli kaksivuotias, kun Puotilat muuttivat Espoon Tapiolaan Otsonkalliolle. Sieltä hän alkaa muistaa asioita. Puotilat olivat tavallaan Tapiolan pioneereja, koska asuinalue oli uusi ja sen asukkaina oli aravataloihin muuttavia nuoria perheitä. Arava-lainat olivat halpakorkoisia lainoja, joita etenkin nuoret perheet ottivat rahoittaakseen ensiasuntonsa.

Jukan aikana Otsonkalliolla asui kolmisensataa lasta. Oli keinuja, kiipeilytelineitä, suihkulähteellä koristeltu kahluu-

allas ja isoja nurmikoita. Taloja kiersi asfaltoitu pihatie, jolla pystyi ajamaan pyörällä. Lähimetsää kutsuttiin Sherwoodiksi, ja Hagalundin kartano oli loistossaan laajoine peltoineen ja metsineen. Jukan muistoissa Otsonkallio oli paratiisi, jossa talonmies Ihalainen kuljetti kottikärryillään pihan lapsia. Aivan fantastinen tyyppi, sanoo Jukka Ihalaisesta. Myöhemmin Teatterikoulussa Jukka kehitti hänestä oman hahmon, isokätisen lempeän miehen.

Täpärä pudotus

PUOTILOIDEN PERHEESEEN hankittiin televisio vuonna 1961. Sieltä katsottiin suomalaisten pärjäämistä erityisesti yleisurheilussa ja hiihdossa. Pitkän matkan hiihto ja pitkän matkan juoksu olivat suomalaisten parhaat lajit, ja niissä menestytettiin vuodesta toiseen. Molemmissa oli myös jotain erityisen suomalaista, koska ne vaativat kovaa kuntoa ja loputonta sisua, ominaisuuksia, joita jossain vaiheessa pidettiin ainoastaan suomalaisille kuuluvina. Rään piti vuotaa nenästä ja mustikkasopan piti levitä rinnuksille kuin sydämeen olisi ammuttu.

Kun urheilukilpailut oli katsottu televisiosta, ne piti tietysti elää uudelleen juosten, hypäten tai hiihtäen. Jukka katsele kerran yksikseen televisiosta, kuinka Olavi »Tankki» Salonen voitti 1 500 metrin juoksukilpailun. Voitonhurma piti itsekin kokea, ja niin Jukka lähti ulos juoksemaan. Hän kuitenkin liukastui märällä nurmikolla ja satutti olkapäänsä. Jukka meni kotiin makaamaan punaiselle sohvalle ja odottamaan, että vanhemmat ja veljet tulisivat kotiin. Kun vanhemmat palasivat kotiin, tuskainen Jukka vietiin Punaisen Ristin eli nykyiseen Töölön sairaalaan.

– Solisluu oli murtunut. Se oli oikeastaan alkusoittoa. Minulta murtui toiselta puolelta lyhyen ajan sisällä solisluu vielä kaksi kertaa. Sairaalassakin alettiin vähän ihmetellä, miten sama poika oli aina siellä.

Sitä ei epäilty, että Jukkaa olisi kotona pahoinpidelty, vaan mietittiin, oliko jatkuva itsensä telominen huomion hakua. Pohdittiin, pitäisikö Jukan saada vielä enemmän huomiota. Kummitati puolestaan arveli, että Jukalla oli liioiteltu esillä olemisen vimma.

– Otsonkalliolla tein ensimmäiset uhkarohkeat tempuni kavereiden kanssa. Kiivettiin talojen katoille, vaikka ei tietenkään olisi saanut. Katolta katseltiin, miltä Tapiola näytti pimeinä iltoina. Siinä oli jotain taianomaista, kun ikkunoissa paloivat valot.

Viidestä seitsemään ikävuoteen suurin osa Jukan lapsuudesta kului pihalla kavereiden kanssa, joten hänellä ei ole kovin paljon muistoja perheensä arkielämästä Otsonkalliolla.

– Viikoittaiseen ruokalistaan kuului kaalisoppa, eikä se millään meinannut mennä kurkustani alas. Meillä oli kuitenkin sellainen jemeli kotona, että se mikä oli lautasella, piti syödä. Vanhemmat suhtautuivat erittäin arvostavasti ruokaan. En vielä silloin tietenkään tajunnut, että se johtui sodasta. Vanhemmat olivat eläneet aikana, jolloin lämmin ruoka ei ollut itsestäänselvyys. Vanhemmat muistivat varmasti sen, että ruoka saattoi myös kerta kaikkiaan loppua.

Jukan isä Pauli Puotila oli sisustusarkkitehti, ja äiti Ritva Puotila opiskeli tekstiilitaiteilijaksi. Vaikka äiti opiskeli, Jukasta tuntuu, että hän oli aina kotona. Sitten kun lapsia oli enemmän, Puotiloille hommattiin kotiapulaisia.

– Jos meille ei jostain syystä löytynyt hoitajaa, menimme äidin opiskelupaikalle taksilla.

Kun Jukka syntyi, äiti oli juuri täyttänyt kaksikymmentä vuotta ja opiskeli Taideteollisessa oppilaitoksessa. Isä Pauli oli kaksikymmentäkahdeksanvuotias. Vähän yli vuosi Jukan syntymän jälkeen syntyi toinen poika, Janne Jouni, joka kuoli vain kolmen kuukauden ikäisenä.

– En muista Janne Jounista tietenkään mitään, mutta minulle on kerrottu, että kovasti etsin ja kyselin vauvaa, kun se oli kuollut. Vasta sen jälkeen kun sai omia lapsia, ymmärsi, miten kova paikka lapsen kuoleman täytyy vanhemmille olla.

Puotiloille syntyi vielä kaksi poikaa. Antti eli Ana syntyi vuonna 1957 ja Mikko vuonna 1959. Jukan äiti oli siis vasta kaksikymmentäneljävuotias, kun hän oli jo saanut neljä lasta.

– Kaikki hoitui äidiltä kuitenkin merkillisen hyvin, niin lapset kuin opiskelukin.

Jukalle Otsonkallio on edelleen hyvin rakas alue. Joka kevät hän käy siellä katsomassa paikkoja. Näissä reissuissa on kuulemma vähän pyhiinvaelluksen tuntua. Mittasuhteet ovat tietysti nyt toiset kuin lapsena, jolloin Otsonkallio oli

koko maailma. Ja lapsena myös aika kului eri tavalla. Yksi vuosi oli kuin neljä vuotta. Oli kevätvuosi, kesävuosi, syysvuosi ja talvivuosi.

Otsonkallion lisäksi toinen merkittävä lapsuuden paikka oli mummola, rintamiestalo Vainikkalassa aivan itärajan tuntumassa. Vainikkalan asema, jonka kautta oli kuljetettu sotakorvaukset Neuvostoliittoon, oli vielä 1950-luvulla ja 1960-luvun alussa vilkas paikka. Suurine valonheittimineen asema oli pimeällä pelottava näky. Vainikkalassa asui Jukan äidinäiti uuden miehensä kanssa. Jukan vaari oli kuollut sodan aikana, ja äidinäiti meni uudelleen naimisiin, kun Ritva oli jo muuttanut kotoa. Vaaripuolesta oli tullut Puotilan veljesten vaari. Hän oli rajavartija, ja mummo toimi venäjän kielen tulkkina Vainikkalan asemalla. Venäjän mummo oli aikoinaan oppinut koulussa Pietarissa. Jukka muistaa, miten mummo joutui säännöllisin väliajoin Helsinkiin venäjän kielen kokeisiin ja palasi aina täyden kympin kanssa kotiin. Mummon työn ansiosta koko perhe pääsi käymään Leningradissa, nykyisessä Pietarissa, jo vuonna 1964 omalla autolla, joka silloin oli Plymouth Valiant. Yhdysvaltalainen Plymouth herätti paikallisissa paljon ihmetystä. Auton merkki on muutenkin tärkeä, sillä autot ovat Jukalle merkityksellisiä. Hän muistaa kaikki autot, joihin hänellä on ollut jokin suhde elämässään. Tähän mennessä niitä on ollut neljäkymmentä.

Jukan syntyessä syyskuun 9. päivänä 1955 oli jatkosodan päättymisestä kulunut melkein päivälleen yhdeksän vuotta.

– Tajusin sodan läheisyyden vasta, kun teimme Ilpo Tuomarilan ja Katariina Lahden kanssa näytelmää *EXIT* Kan-

sallisteatterin Willensaunaan. Esittämälläni kaverilla oli repliikki: »Pääsin nauttimaan vielä sodan tuntumasta.» Se kaveri oli syntynyt vuonna 1946. Lapsenahan vuosi oli äärettömän pitkä aika. Vasta myöhemmällä iällä perspektiivi muuttuu, ja kymmenen vuotta aiemmat tapahtumat tuntuivat suurin piirtein eilisiltä.

Kolmisen metriä mummolan talon takaseinästä alkoi Metsä. Metsä isolla kirjaimella sen takia, että muutaman kilometrin päässä oli Neuvostoliitto. Pienelle pojalle mummola oli yhtä aikaa sekä turvallinen että jännittävä paikka. Metsään ei ollut oikein luvallista mennä, mutta pitihän sinne livahdtaa, kun kerran nimenomaan kiellettiin.

Rajan läheisyys ja omat menetykset sodassa saivat vaarin puhumaan aika paljon sodasta. Vaari oli ollut molemmissa sodissa, ja rajavartijan työ tarkoitti itse asiassa sitä, että hänen sotansa ei oikeastaan koskaan loppunut. Hän jäi eläkkeelle rajavartiostosta.

Jukka muistaa lapsuudestaan kaksi suurta ja pelottavaa maailmanhistoriallista tapahtumaa. Pikkupoika ei tietenkään ymmärtänyt asioista muuta kuin aikuisten suuren huolen.

Tšekkoslovakian miehitys vuonna 1968 toi sodan jotenkin lähemmäs Vainikkalaa kuin Westendiä, jossa Puotilat silloin asuivat. Tšekkoslovakian miehitys on jäänyt Jukan mieleen senkin takia, että luokan historianopettaja oli tšekkien puolella ja Neuvostoliittoa vastaan.

– Hissanmaikalla oli rättisitikka ja kaksi Tšekkoslovakian lippua auton ikkunoissa. Siinä oli jotain hyvin ihailtavaa.

Lapsena kesä on ikuinen ja aurinko paistaa. Kesäisin Puotilan pojat saattoivat olla kuukaudenkin yhteen menoon Vainikkalassa. Jukka on pohtinut myöhemmin, että pitkät Vainikkalassa vietetyt ajat saattoivat osittain johtua siitä, että äiti oli menettänyt niin paljon rakkaita ihmisiä, isänsä sodan aikana ja myöhemmin oman poikansa. Äiti tahtoi olla lähellä omaa äitiään niin paljon kuin mahdollista. Vaari oli ollut sodassa täydet viisi vuotta ja joutunut Karjalan menetyksen myötä luopumaan kaikesta.

– Vaarilla oli kova asenne Neuvostoliittoa kohtaan. Häneltä ei anteeksiantoa herunut. Vaarilla oli toive, että Kiina lähiti hyökkäykseen ja tuhoaisi Neuvostoliiton. Näitä vaarin juttuja kuuntelin aika paljon, ja jos jostain päin on asennekasvatusta tullut, niin vaarilta sitä tuli. Muutoin se oli ihan loisto vaari. Hän oli selvinnyt sodasta fyysisesti, mutta lie-neekö selvinnyt henkisesti.

Tšekkoslovakian miehitys toi kaikki taas pintaan. Sota oli syttynyt kerran, joten miksei se voisi syttyä uudestaan.

– Kyllä vanhempien puheet pelottivat minuakin. Vainikkalan lähellä oli saari, jonka yllä näkyi eräänä iltana pimeässä outo valoilmio. Aikuiset pohtivat huolestuneina, mikä se mahtoi olla. Vaihtoehdot olivat tuohon aikaan ufo tai Neuvostoliitto. Joillekin molemmat vaihtoehdot olivat yhtä pelottavia. Ja yhtä todellisia.

Mummolan vieressä oli toinen rintamiestalo, jossa asui sodassa mielenterveytensä menettänyt mies, joka ei ollut

vaarallinen mutta joka kilkutti alasinta vuorokaudet ympäröinsä. Talvisin hän hiihti öisin talonsa ympäri. Oman jännityksensä maalaiselämään toi myös ulkokuusi. Vainikkalassa vessassa käyntikin tuntui jännittävältä seikkailulta.

Myös kaikki lapsuuden joulut Puotilat viettivät Vainikkalassa. Joulusaunaan juostiin sysipimeässä pihan poikki, ja ainoa valo saunassa oli lyhty.

– Hitsi, se oli jännää saunomista. Koko ajan odotettiin veljien kanssa, että joulupukki tulee ikkunasta saunaan sisään.

Vainikkalan joulupukit eivät olleet mitään valkopartaisia, punanuttuisia ja -poskisia Coca-Cola-pukkeja, vaan itse asiassa aika pelottavan näköisiä. Vainikkalan pukeilla oli harmaa nuttu, pahvista tehty eloton naamari ja vyöllä iso vitsa.

– Homma alkoi niin, että koko talo tärisi, kun joulupukki kävi hakkaamassa kepillään ikkunoita ja seiniä. Erään kerran tunnistin isän joulupukiksi ja juoksin vastaan ja huusin »ii-sää».

Tunnistamisesta huolimatta Jukka uskoi joulupukkiin kymmenvuotiaaksi asti. Hän on edelleen jouluhminen ja alkaa joulukuun koittaessa suorastaan hössöttää. Lahjaostoksilla pitää käydä paljon. Nyt kun Jukalla ja Annelilla on jo lastenlapsia, joulu alkaa saada taas samoja piirteitä, joita oli omassa lapsuudessa ja omien lasten ollessa pieniä.

Jukan äiti Ritva on moneen kertaan palkittu tekstiilitaiteilija. Hän on saanut muun muassa Kaj Franck -palkinnon,

Suomi-palkinnon ja Pro Finlandia -mitalin. Syksyllä 1963 Jukan vanhemmat lähtivät kuukaudeksi Yhdysvaltoihin, ja pojat jäivät kesän jälkeen mummolaan Vainikkalaan, missä Jukka kävi yhdessä nuoremman veljensä Antin kanssa kyläkoulua. Ensi- ja toisluokkalaiset opiskelivat samassa luokassa, eikä varsinaista ruokalaa ollut. Ruokatunnilla luokkaan kannettiin ämpärillinen makkarakeittoa, ja opettaja jakoi keiton ja leivät oppilaille, mikä tuntui espoolaispojasta hieman kummalliselta.

Toinen Jukan mieleen jäänyt maailmanhistoriallinen mullistus oli vuoden 1963 marraskuussa tapahtunut presidentti Kennedyn murha. Vanhemmat tulivat Yhdysvaltainmatkaltaan suoraan lentokentältä Vainikkalaan, koska molemmilla oli ikävä poikia. Tuskin oli tuliaiset saatu jaettua, kun Heikki Kahila kertoi tv-uutisissa, että Kennedy oli murhattu Dallasissa Texasissa. Vanhemmat olivat vain viikkoa ennen murhaa olleet Dallasissa.

– Aikuiset olivat järkyttyneitä ja surullisia. Sen ymmärsin, että tämä Kennedy oli ollut hyvä mies ja että hänen murhansa jälkeen koko maailmalle saattaisi tapahtua jotain paha.

Perheen tulo Vainikkalaan oli isovanhemmille aina jonkinlainen ohjelmanumero. Vaikka molemmat olivat vielä tiukasti kiinni työelämässä, he elivät kahdestaan eikä naapureitakaan ollut kovin monta.

Matkat Vainikkalaan palauttavat Jukan mieleen myös perheen autoista ensimmäisen, jonka hän muistaa. Auto oli Fiat 600, joka tunnettiin yleisesti lempinimellä »Ryppy-peppu» sen takia, että moottori oli takana ja ilmeisesti

moottorin ylikuumeneminen haluttiin estää vaakasuoraan olevilla tuuletusraoilla.

– Oli aika homma juntata meidän viisihenkinen perhe tarvoineen Ryppypeppuun. Jos lähdettiin Vainikkalaan vain viikonlopuksi, tien päälle päästiin lauantaina puolenpäivän jälkeen, kun isältä loppui työt. Ja sunnuntaina sama rylläkkä takaisin.

Suomessa siirryttiin vuodesta 1965 alkaen vaiheittain viisipäiväiseen työviikkoon, joten viikonloput olivat todella lyhyitä. Silti Puotilatkin halusivat kymmenientuhansien muiden perheiden lailla viettää edes puolitoista vuorokautta maaseudulla.

Jukka arvioi, että matka Ryppypepulla Espoosta Vainikkalaan hiekkateitä pitkin vastaisi nykyään sitä, että hurautettaisiin yhdellä istumalla Ouluun tavallisella hyvätasoisella perheautolla. Hän sanoo, että nämä matkat pikku-Fiatilla Vainikkalaan loivat hänelle käsityksen, että tien päällä on hyvä olla. Niin siitäkkin huolimatta, että takapenkillä oli kolmen pojan kesken ahdasta ja ilmassa saattoi olla joskus pientä rii-tää, vaikka tilaa ei ollutkaan ilmaista itseään fyysisesti.

Ryppypepun jälkeen perheeseen ostettiin Opel. Elintason nousu näkyi Puotiloilla kuten monilla muillakin suomalaisilla autoissa.

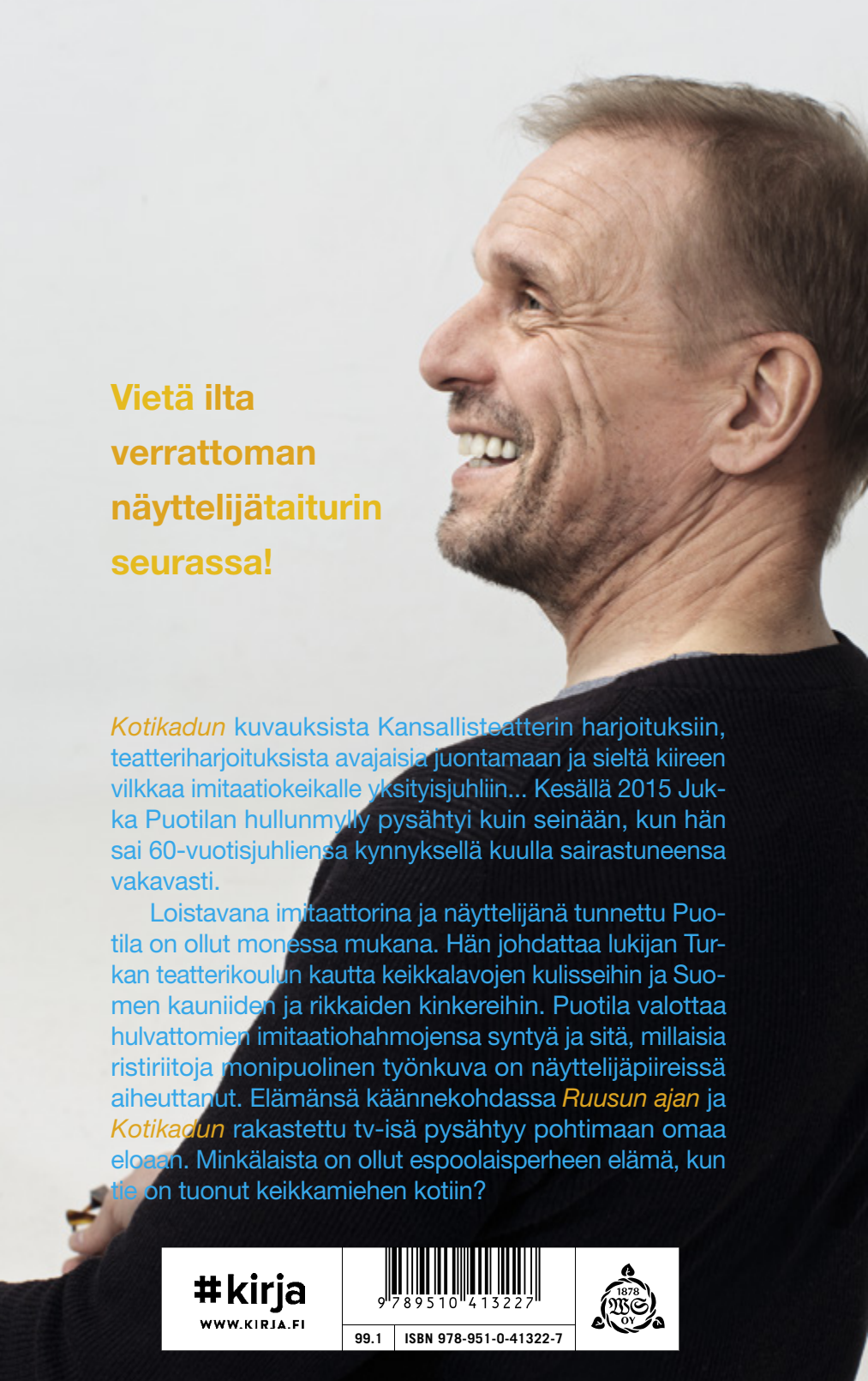
Autoon liittyy epäsuorasti muuan toinenkin lapsuudenmuisto Vainikkalasta. Täytyy kuitenkin aloittaa hieman kauempaa, ennen kuin päästetään Jukka katsomaan mumolan yläkerran ikkunasta, mitä isä kuljettaa Opelinsa katolla.

Yksi Jukan urheilusankareista oli seiväshyppääjä Pentti Nikula. Nikula oli Euroopan mestari ja rikkoi ensimmäisenä suomalaisena viiden metrin haamurajan. Vaari oli tehnyt kuivatusta ja kuoritusta näreestä pojille seipään hyppäämistä varten. Aluksi hyppyalustana oli pelkkä nurmikko, jolle oli jokseenkin kova tulla alas, mutta jonkin ajan kulu-
tua vaari paransi hyppypaikkaa tuomalla sinne hiekkaa. Se oli ehkä pieni parannus nurmikkoon verrattuna, mutta toisaalta hiekan seassa saattoi olla isoja teräviä kivenmuruja, ja niiden osuessa jalkaan tuli haavoja tai vähintään mustelmia. Jukka muistaa haaveilleensa sahanpurusta, johon olisi voinut pudota loukkaamatta itseään.

Eräänä lauantaiana kesäamuna Jukka kuuli Opelin tutun äänen. Poikien nukkumapaikat olivat yläkerrassa, ja Jukka ryntäsi ikkunaan. Mitä hän näkikään! Opelin katolla oli bambuseiväs, jossa oli vihreää ja punaista teippiä. Ker-
rankin seiväs, jossa oli kunnolla vartta. Tällaista täytyy olla paratiisissa, Jukka muistaa ajatelleensa.

Pojat saattoivat hypätä koko päivän. Mikko, joka oli ma-
temaattisesti lahjakas, piti hyppäämisen ohella erittäin tark-
kaa kirjaa hypyistä, niiden korkeuksista, vauhdeista ja siitä, osuiko seiväs kunnolla kuoppaan ja oliko yleisvaikutelma hyvä. Jukka taas selosti koko ajan omia ja veljiensä suorituksia. Seivästä hypätessään hän ei ollut Jukka vaan Pentti Ni-
kula. Naapurin ukko – ei se, joka kilkutti alasinta, vaan toi-
nen – istui talonsa rappusilla tupakka suussa katselemassa poikien touhuja.

– Tuntui hyvältä, että joku katsoi. Sitä yritti enemmän, kun oli katsoja. Ei katsojia tarvinnut olla kuin yksi. Ymmärsin,

**Vietä ilta
verrattoman
näyttelijätaiturin
seurassa!**

Kotikadun kuvauksista Kansallisteatterin harjoituksiin, teatteriharjoituksista avajaisia juontamaan ja sieltä kiireen vilkkaa imitaatiokeikalle yksityisjuhliin... Kesällä 2015 Jukka Puotilan hullunmylly pysähtyi kuin seinään, kun hän sai 60-vuotisjuhliensa kynnyksellä kuulla sairastuneensa vakavasti.

Loistavana imitaattorina ja näyttelijänä tunnettu Puotila on ollut monessa mukana. Hän johdattaa lukijan Turkan teatterikoulun kautta keikkalavojen kulisseihin ja Suomen kauniiden ja rikkaiden kinkereihin. Puotila valottaa huvittomien imitaatiohahmojensa syntyä ja sitä, millaisia ristiriitoja monipuolinen työnkuva on näyttelijäpiireissä aiheuttanut. Elämänsä käännekohtassa *Ruusun ajan* ja *Kotikadun* rakastettu tv-isä pysähtyy pohtimaan omaa eloaan. Minkälaista on ollut espoolaisperheen elämä, kun tie on tuonut keikkamiehen kotiin?

#kirja

WWW.KIRJA.FI

99.1

ISBN 978-951-0-41322-7

